

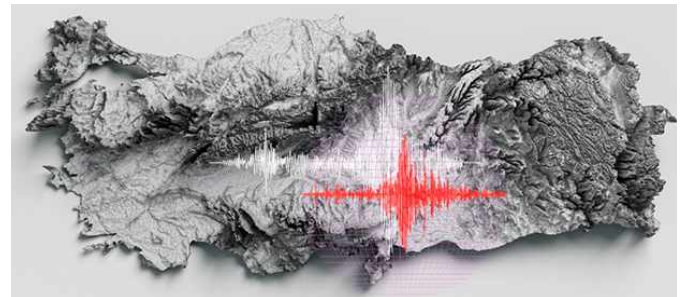
6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNİ UNUTMADIK!

AFETLER, YAŞAM ALANLARIMIZI HER GEÇEN GÜN DAHA FAZLA TEHDİT EDİYOR

Kentsel ve kırsal yaşam alanlarımızı afetler karşısında dirençli kılabacak çözümleri hayata acilen geçirmesi gereken makamların duyarsızlıkları ve afet risk azaltmaya yatırımını maliyet artışı görmeleri afet zararlarının katlanarak büyümesine neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisinin yayımladığı “Küresel Afet Risk Azaltma Değerlendirme Raporu 2025 (GAR 2025)’na göre afetlerin ekonomik yükü tüm dünyada katlanarak artıyor. Afetlerin 1970 ile 2000 yılları arasında doğrudan maliyetleri ortalama yılda 70-80 milyar dolar iken, 2001 ile 2020 yılları arasında yıllık maliyetler önemli ölçüde artarak 180-200 milyar dolara ulaşmıştır. Bu tablo ülkemiz için de geçerlidir. Örneğin 1999 Marmara depremlerinin ülke ekonomisine maliyeti yaklaşık 17 milyar dolar iken, 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremlerinin maliyeti ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe

Başkanlığı’nca 103,6 milyar dolar olarak açıklanmıştır. TBMM Deprem Zararlarını Azaltma Komisyonu Raporunda (2023) ise 6 Şubat depremlerinin toplam maliyetinin 148.9 milyar dolar civarında olacağı ifade edilmektedir.

Uluslararası Afet Veri Tabanı (EM-DAT)

tarafından her yıl yayınlanan raporlarda afet olay, ölü ve etkilenen kişi sayısına göre yapılan sıralamalarda Türkiye yüksek zarar ve can kayıplarıyla hep üst sıralarda yer almaktadır.

Afetlerin neden olduğu kayıp ve zararlar sadece ekonomik sınırlarda kalmamaktadır. Ailesinden ve yaşamdan koparılan on binlerce vatandaşımızın, bilhassa genç ve çocuklarımızın depremler nedeniyle uğradığı mağduriyet hiçbir maddi karşılıkla ödenemez. 6 Şubat depremlerinde 53.537 yurttaşımızı kaybettik, yüzbinlerce yürekte onarılmaz yaralar açıldı. Öncelikle yaşamdan koparılan on binlerce insanımızı saygıyla anıyor, bu acıların bir daha yaşanmaması adına afet risklerinin azaltılması için mücadele etmeye devam ediyoruz.

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin üzerinden 3 yıl geçti.

Geçen bu sürede siyasi iktidardan, yaşam alanlarımızı daha dirençli ve hazırlıklı kılacak, böylece ülkemizi “sanki daha önce bir afet yaşanmamış gibi afetlere her seferinde hazırlıksız yakalanan ve ağır faturalar ödeyen bir ülke olmaktan” kurtaracak, yeni kitlesel can ve mal kayıplarına engel olacak kalıcı, somut ve sistematik önlemleri hayata geçirmesi beklenirken onlar “Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Torba Kanun Teklifi” gibi sermayeye yeni rant alanları açacak, zemin araştırmalarını denetimden uzak bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayacak, binlerce Jeoloji Mühendisini işsiz bırakacak, her zemin araştırmasından pay alarak rant devşirmenin yollarını açan düzenlemelerin telaşına düştüler. Öte yandan deprem bölgesinde yıkılan ve çok sayıda can kaybına yol açan binalarla ilgili açılan “deprem davaları” beklenen adaleti sağlayamamış, “yapanın yanına kâr kaldı-

ğı “durumlar yaratılmıştır.

6 Şubat 2023 depremlerinin 3. yılında şaşırtıcı törenlerle 455.000 kalıcı konutun hak sahiplerine teslim edildiği belirtilmekte ise de bölgede yaptığımız incelemelerde;

- Konutların geçici olarak teslim edilmesi, kiracıların konut sahibi olamaması gibi nedenlerle yaşanan hayal kırıklığının toplumda büyük bir umutsuzluğa ve moralsizliğe neden olduğu,
- Enflasyon ve inşaat maliyetlerindeki aşırı artış, “hibe yoluyla yerinde dönüşüm” projelerine başvuran ve “750.000TL hibe, 750.000 TL kredi” olanğından faydalanan vatandaşları zor durumda bırakmış, dar gelirli ve ekonomik bütçesi yetersiz olan depremzedelerin ilave inşaat maliyetlerini karşılayamamaları nedeniyle çok sayıda müteahhit firma inşaatları yarım bırakarak işleri feshetmişlerdir. Bu nedenle “hibe

yoluyla yerinde dönüşüm” proje uygulamasının tam bir fiyaskoya dönüştüğü ve depremzede vatandaşların mağduriyetine neden olduğu,

- Depremden önce rezerv alanlarda yaşayan ancak dönüşüm sonrası yapılan kuralarda kendisine konut veya işyeri çıkmayan bince vatandaşın mağduriyet yaşadığı ve uygulamadan kaynaklanan sorunların olduğu,
- 3 yıldır devam eden alt ve üstyapı inşaatları nedeniyle görünmeyen “istihdam ve işsizlik sorununun”, inşaat faaliyetlerinin tamamlanmasıyla daha büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaya başladığı,
- Depremden etkilenen bütün kentlerde, kalıcı afet konutlarında üstyapı inşaat hizmetleri büyük oranda tamamlanmış olmakla birlikte Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya başta olmak üzere birçok kentte yol, kanalizasyon, içme ve kullanma suyu, elektrik gibi altyapı hizmetleri ile sosyal donatı alanlarının eş zamanlı olarak inşa edilmemesinden kaynaklı önemli sorunların yaşandığı, vatandaşların temel ihtiyacı olan suya erişiminin çok kısıtlı olduğu,
- Kent merkezleri ile kırsal yerleşim birimlerinin bütüncül ve entegre bir şekilde planlanmaması nedeniyle tarihi kent merkezlerinin çöküntü alanı haline getirilmiş olduğu, Elazığ kent merkezi örneğinde olduğu gibi konutların birbiri ile bağlantısız öbekler halinde inşa edildiği, sosyal donatı alanlarından uzak kentsel yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına yol açıldığı,
- Doğal, tarihi ve kültürel miras alanların korunmadığı; Antakya başta olmak üzere kentin hafızasını oluşturan doku-

ların geri dönüşsüz biçimde tahrip edildiği, planlama süreçlerinde meslek odaları, üniversiteler ve yerel yönetimlerin dışlanarak ilgili Bakanlıklar tarafından kapalı kapılar ardında kararlar alındığı,

- Kalıcı konut ve iş yerleri inşa edilmekle birlikte, deprem bölgesindeki birçok kentte kaçak yapı sayısı on binlerin üzerine çıktığı, geçici işyeri açma ve çalışma ruhsatının hala verilmeye devam edilmesi nedeniyle kaçak ticaretin önünün açıldığı, böylece esnaf ve sanatkârlar arasında gerilime neden olunduğu,
 - Hasar tespit çalışmalarının yetersiz ve doğru yapılmaması nedeniyle binlerce kişinin mahkemelerde hak sahibi olmak veya hasar durumunu değiştirmek için davalar açtığı, bu davaların bir bölümü hala devam ettiği, davaları geç karara bağlanan çok sayıda vatandaşımızın hak mağduriyeti yaşadığı,
 - Yapılan uygulamalar nedeniyle altyapı, ulaşım, çevre ve ekoloji alanlarında yaşanan sorunlar derinleşmiş, enkaz yönetimi, zemin güvenliği, su kaynakları ve tarım alanları üzerindeki baskılar artmış, kentlerin geleceğini tehdit eder boyuta ulaşmıştır. Kamusal denetimden yoksun uygulamaların yeni risk alanları yarattığı, olası bir depremde daha ağır sorunlarla karşı karşıya kalılabileceği,
 - Kırsal alanda yapılan köy evlerinin birçoğu boştur. Bunun temel nedeninin konutların köylü/ çiftçilerin yaşam koşulları ve ihtiyaçları göz önüne alınmaksızın inşa edilmesi olduğu ifade edilmiştir. Köylü/çiftçinin ihtiyaçları göz önüne alınmaksızın “tatil beldesinde konut yapar gibi” konut inşa edildiği
- Bu ve benzeri aksaklıkların aradan geçen üç yıllık süreye rağmen çözüme ka-

vuşturulamadığı belirlenmiştir.

Deprem 2. yılında yayımladığımız ve “Aynı Acıların Bir Daha Yaşanmaması Dileğiyle” bitirdiğimiz basın açıklamasında ifade ettiğimiz konular ne yazık ki halâ geçerliliğini koruyor. Bugüne kadar yaşanan afet ve acil durum deneyimleri, uluslararası afet yönetim tecrübeleri ve başta SENDAI ve “Dirençli Kentler 2030” olmak üzere Birleşmiş Milletler afet yönetim belgelerine dayalı bir afet risk yönetim sistemi halâ merkezi ve yerel düzeyde hayata geçirilmemiştir.

Mevcut kötü gidişe dur diyebilmek için;

- Afetlerin “takdiri ilahi”nin değil, “takdiri idari”nin bir sonucu olduğunu bilen;
- 6 Şubat Kahramanmaraş depremleri, İliç ve Bursa maden faciaları, Bolu Kartalkaya otel ve orman yangınları arasında özünde fark görmeyen,
- Afet suçlarına karşı müsamaha göstermeyen,

Ekosistemle uyumlu, katılımcı ve erişilebilir bir afet yönetim sistemi ile bu sistemi afet risk azaltım projelerine yatırımı önceleyen ve bunu bir bütçe yükü ve maliyet artışı olarak görmeyen “afet ekonomisiyle” destekleyen YENİ BİR YAKLAŞIMA ACİL İHTİYAÇ DUYULMAKTADIR.

Bu kapsamda;

1. Ulusal afet yönetim sistemimizi serbest piyasa kurallarına ve sermayenin çıkarlarına göre şekillendiren Dünya Bankası kaynaklı anlayış tümüyle terk edilerek kamu yararı, sosyal adalet, hukuk devleti ve bilimsel teknik ilkelere uygun, insanı içinde yaşadığı doğal, yapı ve sosyal çevresiyle bir bütün olarak gören bir risk azaltma yaklaşımı geliştirilmelidir.
2. TBMM gündeminde olan ve binaların afet güvenliğinin en temel unsurların-

dan biri olan zemin ve temel etüt raporlarını sermayenin rant alanı haline getirecek ve meslektaşlarımızı işsiz bırakacak, bütün bunları “kamu yararı” gibi yüksek bir idealle yapıldığı iddia edilen” Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Torba Kanun Teklifi geri çekilmedir.

3. İmar, planlama, afet, yapı üretim ve denetimi, çevre gibi alanındaki tüm mevzuat yeniden gözden geçirilmeli, parçalı ve birbirinden kopuk mevzuat yapısı giderilmeli; kişi, kurum ve kuruluşların görev, yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlanmalı ve bu alanlardaki faaliyetlerin koordineli, bütünleşik afet risk azaltma stratejilerine uygun şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.
4. TBMM sorumluluk olarak AFET RİSK AZALTMA KANUNUNU acilen çıkarmalıdır.
5. Ülkemizin afet deneyimi ve jeolojik yapısı dikkate alındığında, jeolojik kökenli tehlikelerin önlem alınmaz ise kolayca afete dönüşebileceği açıkça görülmektedir. Bu nedenle bugüne kadar gözardı edilen volkanik aktivite, tıbbi jeolojik riskler, oturma ve çökme başta olmak üzere deprem, heyelan, sel/taşkın, çığ ve kaya düşmesi, obruk, olu-

şumu gibi jeolojik tehlikelerin yarattığı riskleri modelleyecek 1/1000 ve 1/5000 ölçekli mikrobölgeleme haritaları ivedilikle tamamlanmalı; yerleşime uygunluk değerlendirmeleri yapılarak yüzey faylanması sakınım bandı ve diğer risk azaltıcı arazi kullanım önlemleri belirtilmeli, her düzeyde hazırlanan planlara işlenmelidir.

6. Afet Yeniden İmar Fonu Kanunu ile bu kanuna dayalı hazırlanan Afet Yeniden İmar Fonunun Yapısı ve İşleyişi Hakkında Yönetmelik gibi mali kaynakların sadece kalıcı konut, yeni yerleşim yeri vb., afet sonrası harcamalara kullanılması zorunluluğu getiren düzenlemeler iptal edilerek İl Risk Azaltma Planı Eylemleri gibi ülkenin asıl ihtiyaç duyduğu risk azaltma projelerine yapılacak yatırımları finanse edecek şekilde yeni bir Afet Fonu oluşturulmalıdır.
7. Afet yönetiminde yerel yönetimler ile sivil toplum ve meslek örgütlerinin katılımıcılığını görmezden gelerek gerek müdahale gerekse risk azaltma faaliyetlerini sadece merkezi idare organlarının bir faaliyeti olarak gören anlayış terk edilmeli; yerel yönetimleri afet yönetiminin her aşamasında temel aktör olarak kabul eden katılımcı bir sistem inşa edilmelidir.
8. Afet risklerin azaltılması ve ülkenin olası afetlere hazır hale getirilmesi amacıyla, acilen Afet, Acil Durum ve İklim Değişikliği Bakanlığı kurulmalıdır.
9. Afetlerde, tüm sorumluluğun yaşamını yitirenlerin üzerine yıkılması, yani cezasızlık uygulamasından vaz geçilerek, eksik, hatalı ve yanlış uygulamalar nedeniyle can ve mal kayıplarına sebebiyet verenlerden hesap sorulabilmesi için “afet suçu” kavramı Türk Ceza Ka-

nunda tanımlanmalı, toplumsal adaleti sağlanmayacak düzenlemeler bir an önce yaşama geçirilmelidir.

Sonuç olarak, 6 Şubat 2023 depremlerindeki gibi on binlerce can kaybı ve milyarlarca dolarlık ekonomik kayıpla bir daha karşılaşmamak için, katılımcı, erişilebilir, şeffaflık ve hesap verebilirliğin esas alındığı bir afet risk yönetim sistemine ihtiyaç duyduğumuz kadar yaşam çevrelerimizi afetler karşısında dirençli kılacak çözümleri acilen uygulayan, afet risk azaltmaya yatırımı, maliyet artışı olarak görmeyen, “İmar Barışı” veya “Yapı Kayıt Belgesi” gibi afet risklerine açık, deprem güvenliği olmayan yapıları meşrulaştırmayan duyarlı ve üretken merkezi ve yerel yönetimlere de ihtiyaç duyulmaktadır.

6 ŞUBAT DEPREMLERİNDE YAŞADIĞIMIZ ACI VE KAYIPLARIN BİR DAHA YAŞANMAMASI DİLEĞİYLE...

Saygılarımızla,
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu